

W okupowanym Krakowie

Zanim wybuchła wojna...

W Krakowie zdawano sobie sprawę, że wybuch wojny jest możliwy. Apelowano m.in. o zaopatrywanie się w produkty o długim terminie przydatności do spożycia. Wprowadzono także „sztywne” ceny na podstawowe artykuły żywnościowe. Mieszkańcy brali udział w kopaniu rowów przeciwlotniczych, aby przygotować miasto do obrony.

W końcu ogłoszono mobilizację...

Krakowianie czytający obwieszczenie o mobilizacji

Kopanie rowów przeciwlotniczych przez mieszkańców miasta

Fotografie ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

... Nadszedł **1 września 1939 r.** i polską granicę przekroczyły wojska III Rzeszy i Słowacji ...

Kampania obronna 1939 roku

Kraków został zaatakowany przez niemiecką armię, czyli Wehrmacht już pierwszego dnia wojny. Nad miastem pojawiły się wówczas niemieckie samoloty. Do obrony miasta i regionu wyznaczona została Armia „Kraków” pod dowództwem **gen. Antoniego Szyllinga**.

Ku zaskoczeniu wszystkich, wojska niemieckie przesuwały się bardzo szybko!

Rysunek z książki Mariana Jędy „Mój wrzesień”. Na ilustracji widoczne niemieckie samoloty, które zaatakowały Kraków.

Miasto otwarte

W związku z opuszczeniem miasta przez ówczesnego prezydenta Bolesława Czuchajowskiego, 4 września 1939 r. odbyło się zebranie rady miejskiej, w trakcie którego na stanowisko prezydenta wybrano Stanisława Klimeckiego. 5 września władze miasta uznały, że Kraków będzie miastem otwartym.

6 września 1939 r. około 6 rano niemiecka armia wkroczyła do Krakowa. Informacje o tym, że miasto jest otwarte przekazał prezydent Klimecki. Wcześniej Kraków opuściło polskie wojsko.

A to ciekawe!

Miasto oznaczono białymi flagami umieszczonymi w widocznych z daleka miejscach, np. na kopcach. Oznaczało to, że miasto jest otwarte dla wszystkich.

... 6 września 1939 r. rozpoczął się ciężki czas 1961 dni okupacji...

Niemiecka administracja

Po zajęciu miasta Niemcy wydali szereg rozporządzeń. Wprowadzono m.in. godzinę policyjną. Początkowo władzę w mieście sprawował Wehrmacht.

Wkrótce zmienił się także prezydent miasta. Po aresztowaniu Klimeckiego prezydentem został W. Bogdanowski, którego już 23 września zastąpił Ernst Zörner jako Stadthauptmann der Stadt Krakau, czyli w wolnym tłumaczeniu „starosta miejski”. Funkcję tę sprawowali już jedynie Niemcy.

Hans Frank w rozmowie z Ferdinandem Wolseggerem i burmistrzem Krakowa Schmidtem

Generalne Gubernatorstwo

- W październiku 1939 r. z części okupowanych ziem polskich utworzono **Generalne Gubernatorstwo (GG)**. Był to protektorat, nad którym władzę zwierzchnią sprawowała III Rzesza.

Hans Frank (1900-1946)

Na czele GG stał generalny gubernator, który posiadał pełnię władzy cywilnej. Na to stanowisko mianowany został **dr Hans Frank**, który piastował je przez cały okres trwania okupacji. Jego kompetencje ograniczało jedynie wojsko oraz dwaj kolejni wyżsi dowódcy SS i policji – Fredrich W. Krüger (od 1939-1943) oraz Wilhelm Koppe (od 1943 r.)

A to ciekawe!

GG, od nazwiska gubernatora, często określane było mianem „Frankonii”. Pensja Hansa Franka wynosiła 30 tys. marek tj. ok 60 tys. złotych!

Krakauer Burg

Taką nazwę od 29 października 1939 r. nosił Zamek Królewski na Wawelu. Został on wybrany na siedzibę generalnego gubernatora. 7 listopada 1939 r. odbyła się tam uroczysta „intronizacja” Hansa Franka.

Zamek przystosowany został do luksusowych oczekiwań lokatora. Sala Senatorska pełniła funkcję kina, a na dolnym tarasie ogrodów królewskich umieszczono basen kąpielowy.

W niedziele zamek udostępniano także zwiedzającym. Wpuszczano jednak wyłącznie osoby narodowości niemieckiej.

Ciekawostka!
Za publiczne wymówienie słowa „Wawel” groziła kara więzienia!

Siedziba okupacyjnych władz

Zgodnie z rozporządzeniem wydanym przez okupanta Kraków stał się „stolicą GG”. Zlokalizowano tu zatem placówki władz centralnych. Hans Frank rezydował na Wawelu. Siedziba Urzędu, a od XII 1940 r. Rządu GG mieściła się w gmachu dawnej Akademii Górniczej przy al. Mickiewicza. W związku z nasiloną obecnością niemieckich służb w tym miejscu poruszanie się w tych okolicach było dla Polaków niebezpieczne. Kraków stał się także siedzibą władz dystryktu (Distrikt Krakau), powiatu (Krakau-Land) i miasta (Krakau Stadt)

Siedziba rządu GG.

Kraków na stolicę GG wybrano ze względu na jego okazałość, brak zniszczeń powstałych w wyniku kampanii 1939 r., odpowiednią powierzchnię, a także ze względu na „możliwość udowodnienia” niemieckich korzeni miasta.

Usuwanie polskości

Okupanci przystąpili do niszczenia wszelkich przejawów polskości. Kraków miał zostać jak najszybciej zgermanizowany. Burzono pomniki i tablice świadczące o polskim charakterze miasta. Umieszczano za to niemieckie flagi, symbole, plakaty i afisze.

Zburzono m.in. pomniki: Grunwaldzki, Tadeusza Kościuszki, a 17 sierpnia 1940 r. Adama Mickiewicza.

Ciekawostka!
Polacy w ciekawy sposób manifestowali sprzeciw wobec usunięcia pomnika Mickiewicza... udawali, że wciąż znajduje się na miejscu i nie przechodzili przez teren, na którym się znajdował.

Adolf Hitler Platz z widocznym pustym miejscem po pomniku A. Mickiewicza

Krakau

Okupanci używali zniemczonej nazwy miasta – Krakau. Oficjalna zmiana nastąpiła dopiero 15 sierpnia 1941 r. Jednocześnie zakazano używania polskiej nazwy miasta. Zniemczone zostały także nazwy ulic.

Ciekawostka!
Niemiecka propaganda chciała udowodnić, że miasto ma germańskie korzenie. Nazwa miała pochodzić od wodza wikingów Krakusa. Do grona najwybitniejszych niemieckich uczonych zaliczali m.in. Mikołaja Kopernika.

Okupanci zmienili także herb miasta – usunięto z niego orła. Oficjalna zmiana nastąpiła 26 września 1941 r.

Zgodnie z niemieckimi planami Kraków miał zostać zgermanizowany. Miasto sukcesywnie zasiedlały osoby narodowości niemieckiej.

„Nur für Deutsche!”

... czyli „tylko dla Niemców”. Okupanci wprowadzili segregację rasową. Uważali, że gorsza rasa polska musi być podległa wyższej – niemieckiej. Wszystko co najlepsze miało być przeznaczone dla niemieckich mieszkańców miasta. To dla nich zostały zarezerwowane niektóre miejsca w mieście. Były to m.in wawel, Parki: Jordana i Krakowski, najlepsze lokale, kina, teatry oraz obiekty sportowe.

Niemcy dysponowali także osobnymi przedziałami w pojazdach komunikacji zbiorowej, a linia tramwajowa nr 8 była przeznaczona wyłącznie do ich użytku. Na 2 części, -niemiecką i nieniemiecką, podzielony został także budynek dworca.

Zabronione były mieszane małżeństwa, a nawet przyjaźń. Relacje Niemców i Polaków miały ograniczać się tylko do kontaktów służbowych.

Walka z inteligencją. Sonderaktion.

Okupanci uważali, że Polaków można podporządkować sobie przez wyniszczenie elit. Sądono, że pozbawione tej warstwy społeczeństwo łatwo będzie można przekształcić się w masę posłusznych robotników.

Nieświadomi tych dążeń Polacy chcieli jak najszybszego otwarcia szkół, także wyższych. W związku z brakiem wytycznych, podjęto starania, by wznowić działalność akademicką, o czym poinformowano okupanta. Rozpoczęcie zajęć zaplanowano na 6 listopada 1939 r. Jednak na ten dzień oficer SS Bruno Müller wezwał pracowników naukowych na zebranie, które odbyło się w Collegium Novum. Zgromadzone tam 183 osoby zostały aresztowane i wywiezione do obozu. Wydarzenie to przeszło do historii jako **Sonderaktion Krakau**, czyli Specjalna akcja Kraków. Pomimo stałego zagrożenia uczelnie wyższe kontynuowały jednak swoją działalność, ale w podziemiu. Tego rodzaju aktywność stanowi jeden z przykładów krakowskiej działalności konspiracyjnej.

Praca obowiązkiem Polaków

Najważniejszym obowiązkiem mieszkańców GG była praca. Okupanci realizowali dzięki niej zarówno cele gospodarcze, jak i wychowawcze. Podjęcie pracy wynikało z konieczności i nigdy nie było uważane za współpracę z okupantem.

Sytuacja ekonomiczna nie-Niemców była ciężka. Okupanci w 1940 r. wprowadzili zapisy prawne umożliwiające konfiskatę prywatnych majątków. W najlepszej sytuacji znaleźli się przedstawiciele tzw. wolnych zawodów oraz osoby prowadzące własne sklepy lub zakłady. Ci ostatni musieli jednak posiadać zgodę na prowadzenie działalności gospodarczej, a uzyskać je było bardzo trudno.

Oprócz pracy zarobkowej, od 26 października 1939 r. obowiązkiem mieszkańców GG narodowości polskiej było wykonywanie prac publicznych, m.in. przy budowie i utrzymaniu budynków oraz dróg. Początkowo obowiązywał on osoby w wieku od 18 do 60 lat. Z biegiem czasu obowiązkiem tym mogły zostać objęte osoby, które ukończyły 14 rok życia.

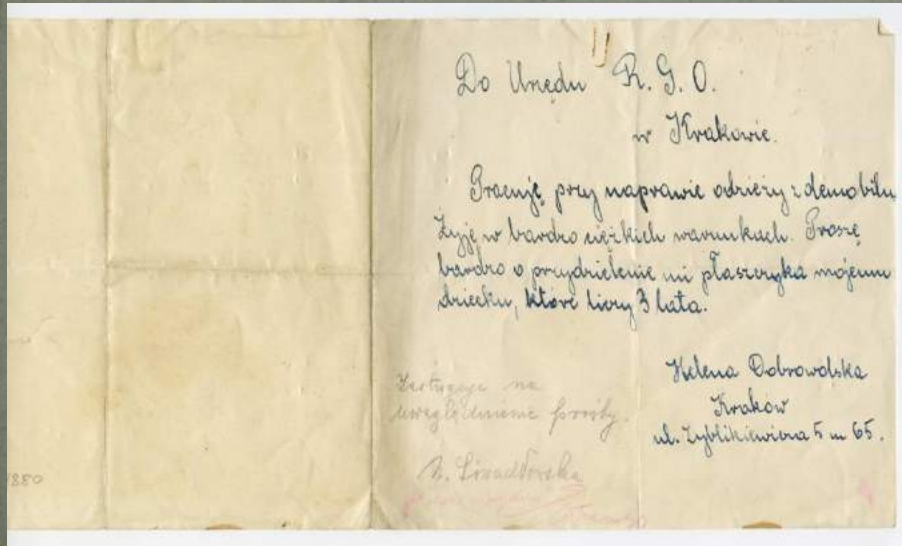

Gazeta ze zbiorów Muzeum Armii Krajowej w Krakowie

Pomoc najuboższym

Taka polityka sprawiła, że wiele osób zmagало się z problemem ubóstwa. Za zgodą okupanta funkcjonowała jednak Rada Główna Opiekuńcza (RGO) z Adamem Ronikiem na czele. Rozpoczęcie jej działalności możliwe było m.in. dzięki staraniom abp. Adama Sapięhy. Organizacja zajmowała się m.in. dożywianiem oraz dostarczaniem potrzebnych produktów, a także organizacją szkoleń.

Praca na kursach przeskoleniowych R.G.O.

Pracownia Wyrobów ze Sznurka
Na zdjęciu widzimy pracę pochłonięte parcie, z których ręk wychodzą wszystkie ty czoła jak łowiska, torby, paki i guziki.

Pracownia Sznuraków
Tu wyrobisz się modnie, pobiegłszy za sznurka i słomy, jak chłopak noszący parasol jako wieszak i parasol, pędzi.

DO WYROBU DO KÓŁU
Elegancie parafalali do lektur sukienki, pantofelki, sznurówka, papirów na wieszaki sznurów, parafaliki dla nie radzących sznur i sznurki.

Na lewo: MALOWANIE PŁÓCH Z PAPIERU
na obróby, w kształcie łuski.

SHREYMERKI W STYLIE LUDOWYM
Wyrobisz ręcznie malowane

Na lewo: MALOWANIE ZABAWEK
Ruchomeki mogą bawić chłopcy, a lalki, zabawę dziewczyn. Wśród tych zabawek i zabawki i lalki.

Na prawo: MALOWANIE ZABAWEK
R.G.O. wyrobisz pięknie lalki i zabawki na lalki.

PRZEBÓRA DREWNA NA POLIFARBKATY ZABAWKARSKIE
Z tych zabawek wyrobisz zabawki i zabawki. Zabawki mogą być z tych zabawek.

MONTAZ I LAKIEROWANIE ZABAWEK
Wyrobisz zabawki wyrobisz zabawki i zabawki. Zabawki mogą być z tych zabawek.

WYBÓR SEKTORZE ZE SŁOMY
Wyrobisz zabawki wyrobisz zabawki i zabawki. Zabawki mogą być z tych zabawek.

PRZYGOTOWANIE SZPRAWY DO WYROBU SEKTORZE
W pracowniach R.G.O. otrzymujesz wiele urządzeń pracy, PRACOWNIA WYROBÓW ARTYSTYCZNYCH NA SZKLE
Zabawisz ty w artystyczne.

RAJ DLA DZIECI
Najpięknie dziecko widzi na zdjęciu zabawki zrobione z łomy, by choć we łnie znalazł się w jej zabawach przy pomocy R.G.O.

Początki krakowskiej konspiracji

Polacy byli zszokowani tak szybką porażką militarną. Niektórzy pragnęli jak najszybciej rozpocząć działalność w ukryciu. W Krakowie już 23 września 1939 r. powstała Organizacja Orła Białego (OOB), jedna z pierwszych polskich organizacji konspiracyjnych. Na jej czele stanął mjr Kazimierz Kierzkowski ps. Prezes.

W Krakowie działała także silna, licząca kilkaset osób Organizacja Wojskowa Krakowa zwana „Kaerge”, której członkiem był m.in. **płk Tadeusz Komorowski**, późniejszy dowódca Armii Krajowej (AK). Po podporządkowaniu się przez „Kaerge” Związkowi Walki Zbrojnej (ZWZ), przyjął pseudonim „Prawdzc” i z rozkazu Naczelnego Wodza objął stanowisko komendanta Obszaru IV ZWZ.

GENERAL BOR-KOMOROWSKI, C.-IN-C. OF THE POLISH ARMED FORCES AND LEADER OF THE WARSAW RISING, WHO HAS NOW ARRIVED IN ENGLAND FOLLOWING HIS LIBERATION FROM A GERMAN PRISON CAMP.

W niemieckim urzędzie i sądzie

Okupanci stopniowo wprowadzali szereg dokumentów, które miały obowiązywać mieszkańców. Od października 1939 r. wprowadzono nowe dokumenty tożsamości, które lekko przypominały polskie dowody osobiste. W czerwcu 1941 r. wprowadzono Kennkarte, tj. kartę rozpoznawczą. W okupowanej Polsce działalność prowadziły komórki legalizacyjne, które zajmowały się przygotowaniem dokumentów na potrzeby konspiracji.

W krakowskich urzędach, mimo niechęci okupantów, wciąż pracowało wielu Polaków. To również dzięki ich wsparciu, Podziemie mogło pozyskać materiały niezbędne do wyrabiania dokumentów. Niemczenie kadr starał się przyspieszyć Rudolf Pavlu, który w 1941 r. został mianowany na urząd starosty.

W spornych sprawach dotyczących nie-Niemców rozstrzygały dotychczasowe sądy powszechne. Obok nich wprowadzono także niezależne sądy niemieckie, które tak naprawdę stały się organami terroru.

Ciekawostka!
W okupowanej Polsce działalność prowadziły podziemne sądy, które skazywały m.in. konfidentów i kolaborantów.

Okupacyjne dokumenty

Oprócz kenkart Polaków obowiązywał szereg innych dokumentów.

W miastach do dokonania zakupu żywności w sklepach upoważniały karty żywnościowe (Lebensmittelkarte). Obowiązywały od listopada 1939 r. Początkowo zaspokajały one zaledwie 30 %, a od 1943 r. 40% dziennego zapotrzebowania.

Do najważniejszych dokumentów należała także Arbeitskarte, czyli karty pracy. Została ona wprowadzona w 1941 r. w *dla zapewnienia celowego rozdziału sił roboczych* w GG. Czasami dzięki posiadaniu karty pracy wystawionej przez któryś z ważnych dla okupanta zakładów, można było uniknąć aresztowania i wywózki! Dlatego też wiele osób uważało, że był to dla nich najważniejszy dokument w GG. Praca miała być bowiem obowiązkiem mieszkańców tych ziem.

Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Armii Krajowej w Krakowie

Poruszanie się po mieście

Mieszkańcy miasta borykali się z licznymi problemami transportowymi. Pojazdy komunikacji miejskiej były przepełnione. W urzędzie natomiast zarejestrowany musiał zostać każdy rower (Polacy mieli obowiązek przemalowania na biało jednego z jego elementów).

DIE STADTVERWALTUNG WARSCHAU
ZARZĄD MIEJSKI w m. WARSZAWIE
(Industrie-Handels- und Gewerbe-Abteilung)
(Wydział Przemysłowy)

bescheinigt, dass
zawiaćca, że

Mieczkowski Antoni
(Name und Vorname bzw. Firma - nakazanie i imię lub firma)

geboren *2. VII. 1898* Wohnh. Warschau, ul. *Magajewskiego* *141* Bstr.
trodz. zam.

das Herren — Frauen — Kinder — Fahrrad, den Breitradwagen,
die Dreiraddroschke
zarejestrował: rower męski — damski — dziecięcy, wózek rowerowy,
dorożkę rowerową.

(Namen des Herstellers streichen — zgodnie z oryginałem)

S. Magajewski
(Name des Herstellers, Marke, Fabrik-Nr. — nazwa firmy, marka, numer fabryczny)

registriert hat, welche ins Register unter Pos. Nr. *3355*
który został wpisany do rejestru pod poz.

für die Registrierungsperiode 19 *43* eingetragen wurde.
na okres rejestracyjny

Gebühr *20* Zł. Kostenrückersatz Zł.
Pobrano opłat tytułem kosztów własnych

Gebührentfrei auf Grund
Zwolniony od opłat na podstawie

Warschau, den *15. X. 1943*
data

(Anstempel — Pieczęć)

(Unterschrift des Anstellers)
(Pieczęć wystawcy)

841

Ogromnym utrudnieniem była godzina policyjna. Przez większość czasu obowiązywała ona od godziny 23.00 do 4.00 Jednak od grudnia 1942 r. w ramach represji za zamachy na niemieckich funkcjonariuszy obowiązywała w godzinach od 18.00 do 7.00! Potem ulegała modyfikacjom (pomiędzy 18.00 a 21.00 do 5.00).

Więżenia

Największe więzienie zlokalizowane było przy ulicy Montelupich, potocznie zwane było „Monte” lub „Montelupi”. Innym miejscem terroru było więzienie św. Michała, zlokalizowane przy ul. Senackiej. Pierwsi więźniowie (ponad 30 osób) zostali tam rozstrzelani już 13 września 1939 r. Niemcy urządzili więzienia także m.in. w części Zakładu Helclów oraz w forcie zwanym „Lunetą Warszawską”.

Luneta Warszawska.
Obok: Gryps
napisany przez
jednego z
osadzonych w
więzieniu przy ul.
Montelupich.

Szacuje się, że średnio przebywało w nich od 1,5 do 3 tys. osób jednocześnie. Warunki panujące w aresztach były bardzo ciężkie. Pomocą dla osadzonych zajmowała się RGO, w ramach której działał Patronat Pomocy Więźniom. Organizacją pomocy zajmowała się m.in. Róża Łubieńska. Zazwyczaj 2 razy w tygodniu więźniowie otrzymywali m.in. porcję chleba, twaróg, sałatę.

Ciekawostka!
Od imienia Róży Łubieńskiej
pochodziło określenie „od
ciotki Rózi”.

Obóz pracy

Zlokalizowany był w **Płaszowie**. Obóz był miejscem eksterminacji Żydów i Polaków. Codziennością osób w nim osadzonych była ciężka praca - dzień roboczy trwał nawet ponad 12 godzin. Wobec więźniów stosowano m.in. karę chłosty, panowały ciężkie warunki bytowe, a racje żywnościowe były niewystarczające. Obóz podzielony był na dwie części: jedna przeznaczona była dla Polaków, druga dla Żydów. Osadzonym pomagała RGO. W przeddzień likwidacji obozu w lipcu 1944 r. więziono w nim ponad 11 tys. osób.

Od 1943 r. komendantem obozu był Amon Göth, który był wyjątkowo okrutny. Za każdą ucieczkę karał śmiercią 10 więźniów. Chętnie wymierzał kary własnoręcznie. Zdarzało się, że pogryzione przez psy osoby kazał wrzucać do kotłów z gorącą wodą. Po wojnie został skazany przez Najwyższy Trybunał Narodowy na karę śmierci.

Patrole i łapanki

Do więzienia czy obozu często trafiały przypadkowe osoby. Okupanci organizowali bowiem łapanki. Polegały one na blokowaniu ulic. Zatrzymywano przypadkowych przechodniów, którzy w rezultacie często umieszczani byli w więzieniach, obozach koncentracyjnych lub kierowani na roboty przymusowe do Niemiec. Pierwsza łapanka w Krakowie miała miejsce 3 maja 1940 r. Niemieccy funkcjonariusze zatrzymali wówczas ponad 1000 osób.

Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Armii Krajowej w Krakowie.

Codziennością mieszkańców miasta były także patrole. W ich trakcie funkcjonariusze pilnowali porządku, a także sprawdzali dokumenty przechodniów.

Ciekawostka!

Zdarzały się przypadki, że od wywózki czy też aresztowania uratować mogła karta pracy wystawiona przez jedno z przedsiębiorstw istotnych dla okupantów!

Kroke - Kraków żydowski

Na największe represje ze strony okupanta narażone były osoby narodowości żydowskiej. Zamieszkiwały one przede wszystkim Kazimierz, Stradom oraz Podgórze. Od 1 grudnia 1939 r. każdy Żyd powyżej 12 roku życia miał obowiązek noszenia białej opaski z niebieską gwiazdą Dawida. Ponadto m.in. na widok Niemców musieli ściągać nakrycia głowy. Utrudniano im także działalność zawodową, a nawet zawłaszczano ich mienie. Zostali pozbawieni m.in. prawa do emerytur i rent, a pracować musieli wszyscy w wieku od 14 do 60 lat. Prężnie działała także niemiecka propaganda antysemicka.

Od 1940 r. rozpoczął się proces wysiedlania ludności żydowskiej. Do listopada 1940 r. miasto opuściło ok. 32 tys. osób. Przystąpiono także do koncentrowania Żydów w jednym miejscu – w 1941 roku na terenie Podgórza utworzono **krakowskie getto**. Oficjalnie getta były tworzone, aby chronić przed Żydami i szerzącymi się wśród nich epidemiami...

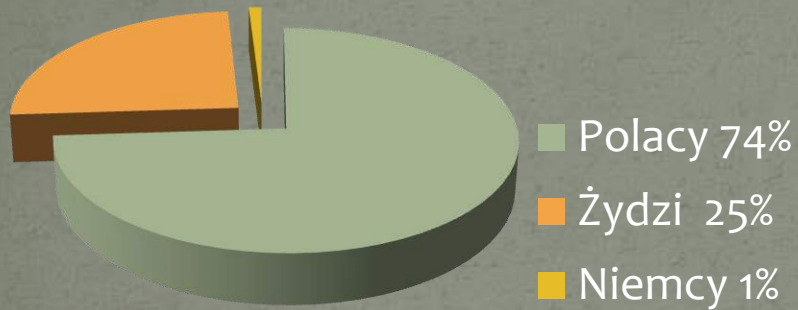
Artykuł z „Ilustrowanego Kuriera Polskiego”. Był to tygodnik wydawany w GG przez okupantów. Gazeta ze zbiorów Muzeum Armii Krajowej w Krakowie.

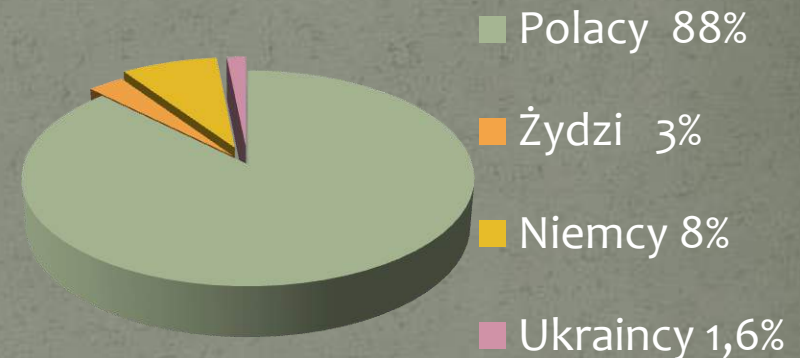
Narodowość

W wyniku okupacji zmianom uległ skład narodowościowy mieszkańców miasta.

1939 rok

1943 rok

Spory odsetek wśród polskich mieszkańców stanowili Volksdeutsche. Szacuje się, że mniej więcej co szósty mieszkaniec Krakowa był związany z niemieckim okupantem!

Niemieckie uroczystości

Okupanci hucznie obchodzili liczne państwowe święta, m.in. urodziny Hitlera (20 kwietnia), rocznicę utworzenia GG (12 października), czy Narodowe Święto Pracy (1 maja). Miasto było „ozdabiane”, odbywały się m.in. przemarsze, w których obok Wehrmachtu uczestniczyli także przedstawiciele różnych grup społecznych oraz nazistowska młodzież. Młodzi Niemcy często wznosili antypolskie hasła m.in. „polskie świnie do chlewa”.

Uroczystości z okazji obchodów urodzin A. Hitlera.

Druga rocznica utworzenia GG

Kultura i rozrywka

Zgodnie z założeniami nazistowskiej ideologii, zlikwidowano wszystkie polskie instytucje kultury. W listopadzie 1939 r. zamknięty został Teatr Słowackiego. Niedługo potem został on powtórnie otwarty, tym razem jako Teatr Państwowy GG. Utworzono także Filharmonię GG (jedną z lepszych w ówczesnej Europie, występowali w niej także Polacy) oraz Bibliotekę Państwową (w gmachu Biblioteki Jagiellońskiej). W mieście działało również kasyno, które dostępne było jedynie dla Niemców.

W gmachu Teatru Starego otworzono scenę dla Polaków, którzy mieli ponadto dostęp do wybranych kin, m.in. Wandy. Pokazy filmów połączone były często z emisją kronik filmowych o antypolskim charakterze. Do bojkotu niemieckich seansów wzywało Podziemie. Znane było hasło: *tylko świnie siedzą w kinie, co bogatsze to w teatrze.*

Budynek kasyna

Krakowskie Teatry

W Krakowie sztuki wystawiał m.in. Teatr Państwowy. Co ciekawe, nie był on zarezerwowany wyłącznie na potrzeby ludności niemieckiej. Dodatkowo Polacy mogli brać udział w sztukach wystawianych przez teatry przeznaczone dla nie-Niemców.

Teatr Państwowy GG w Krakowie. Wnętrze.

Teatr Państwowy GG w Krakowie, dawniej Teatr Słowackiego.

Media

Jeden z zakazów dotyczył posiadania radiodbiorników. Za jego złamanie groziła kara śmierci! W zastępstwie radia okupanci rozmieścili sieć ulicznych megafonów i za ich pośrednictwem przekazywali komunikaty mieszkańcom. Początkowo były one emitowane 2 razy dziennie o 12.00 i 17.00, potem ich częstotliwość wzrosła do 6.

Gmach Wydawnictwa Prasowego Kraków-
Warszawa. Ul. Wielopole

Krakowianie mieli także możliwość czytania oficjalnej prasy w języku polskim. Propaganda była bowiem dla władz GG bardzo istotna. Do bojkotu megafonów i tego rodzaju prasy wzywało Podziemie.

Ciekawostka!
Megafony były
nazywane przez
Polaków
pogardliwie
„szczekaczkami,
„krzykaczkami”
lub „kubłami”.

Mieszkańcy Krakowa podczas słuchania
komunikatów
z ulicznych głośników

Wyzwolenie?

Od 1944 roku polskie Podziemie przystąpiło do realizacji akcji „Burza”, która miała polegać m.in. na zintensyfikowaniu akcji sabotażowo-dywersyjnych wymierzonych w niemieckiego okupanta. Polacy chcieli, aby wkraczające wojska sowieckie widziały Polaków w roli gospodarzy tych ziem. Tak się jednak nie stało.

W październiku 1944 r. klęską zakończyło się powstanie warszawskie. Walkom o dawną polską stolicę beczynn timer przyglądała się Armia Czerwona, która po upadku tego zrywu kontynuowała swój marsz w głąb okupowanych ziem polskich. W styczniu 1945 roku sowieccy żołnierze dotarli do Krakowa. **18 stycznia 1945 roku** Kraków został wyzwolony z rąk niemieckich okupantów.